

AKO POSTUPOVAŤ PRI SLOVNODRUHOVOM ROZBORE VETY

1. krok: pomenuj slovný druh
2. krok: charakterizuj ho: a) plnovýznamový – neplnovýznamový
b) ohybný – neohybný
c) má vetnočlenskú platnosť - nemá vetnočlenskú platnosť
3. krok: zaradiť do podskupín
4. krok: určiť gramatické kategórie
5. krok: určiť vzory

PODSTATNÉ MENÁ (1) – ohybné, plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

a) všeobecné /vlastné

b) konkrétne/ abstraktné

c) pomnožné (majú vždy tvar množného čísla)

Gramatické kategórie: **rod** (pri mužskom rode aj **životnosť – neživotnosť**), **číslo**, **pád**

Vzory: mužský rod: **chlap**, **hrdina** (životné) **dub**, **stroj** (neživotné), **kuli**

ženský rod: **žena**, **ulica**, **dlaň**, **kosť**, **gazdina**, **pani** (samostatné skloňovanie)

stredný rod: **mesto**, **srdce**, **vysvedčenie**, **dievča**

Poznámka:

Podľa vzoru **kuli** skloňujeme **životné podstatné mená mužského rodu cudzieho pôvodu**, ktoré sú v základnom tvare zakončené na **samohlásky -i, -í, -y, -e, -ä, -ö, -ü**. Napr. *Verdi, Verne, Gandhi, Goethe,...*

Podľa vzoru **gazdina** skloňujeme **podstatné mená ženského rodu**, ktoré boli **utvorené od mužských podstatných mien**. Napr. *princezná, stryná, testiná, kráľovná, kňažná,...*

PRÍDAVNÉ MENÁ (2) - ohybné, plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

a) **akostné** (dajú sa stupňovať)

b) **vzťahové**

c) **privlastňovacie – individuálne**

d) **privlastňovacie – druhové**

} otázky: **aký? aká? aké?** (sg.) **akí? aké?** (pl.); vzory: **pekný /cudzí**

} otázky: **čí? čia? čie?** (sg.) **čí? čie?** (pl.)

Gramatické kategórie: **rod**, **číslo**, **pád**

Vzory: **pekný, cudzí** (akostné a vzťahové)

matkin / otcov (privlastňovacie individuálne), **páví** (privlastňovacie druhové)

ZÁMENÁ (3) - ohybné (pozor, niektoré sú nesklonné!), plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

a) **osobné – základné** (ja, ty, on/ona/ono, my, vy, oni/ony) / **privlastňovacie** (môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich)

b) **zvrtné – základné** (seba, sa, si) / **privlastňovacie** (svoj)

c) **ukazovacie**

d) **opytovacie**

e) **vzťahové** (sú to vlastne opytovacie zámená, ktoré plnia úlohou spojok, teda opytovacie zámená bez otáznika,)

f) **neurčité**

g) **vymedzovacie**

Gramatické kategórie: **rod** (pozor, niektoré sú bezrodové!), **číslo**, **pád**

Vzory:

osobitné skloňovanie = všetky osobné základné zámená, ukazovacie zámená typu **ten, tá, to...** a opytovacie zámená **kto? čo?**;

môj privlastňovacie zámená **môj, tvoj, náš, váš, svoj**;

nesklonné = osobné privlastňovacie **jeho, jej, ich**; ukazovacie zámená typu **tu, tam, tade, vtedy, tak, onak, sem, tak**; opytovacie zámená typu **kde, kam, kade, kedy, ako, prečo, načo**; neurčité zámená typu **hocikam, málokedy, ktoviekam, kamkoľvek**; vymedzovacie zámená typu **inde, inam, tak isto, ...**

pekný – ukazovacie zámená typu **taký, onaký, toľký, toľkýto, ...**; opytovacie zámená typu **ktorý, aký, koľký** a od nich odvodené zámená; neurčité zámená typu **niektorý, daktorý, dajaký, voľajaký, ...**; vymedzovacie zámená typu **ten istý, taký istý, každý, iný, samý, ...**

cudzí – opytovacie zámeno **čí** a od neho odvodené zámená; neurčité zámená typu **niečí, dačí, kadečí, bárčí, ...**; vymedzovacie zámená typu **inakší, ničí, ...**

Poznámka:

Zámená **ja, ty, my, vy, sa, kto, čo...** sú **bezrodové**.

Zvrtné základné zámená **sa, si** sú súčasťou zvrtných sloviac (pri rozboře ich nepovažujeme za zámená).

Zvrtné zámeno **seba** má **samostatné skloňovanie** a skloňuje sa **iba v singulári!**

ČÍSLOVKY (4) - ohybné (Pozor, niektoré sú nesklonné!), plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

Podskupiny:

a) **určité / neurčité**

b) **základné** (koľko), **radové** (koľký v poradí), **násobné** (-krát, raz, -násobný), **druhové** (koľkoraký, koľkorako), **skupinové** (dvoje, troje, štvoro, päťoro...)

Gramatické kategórie: **rod, číslo, pád**

Vzory:

základné číslovky 1 - 4 = **samostatné skloňovanie**; **5 - 99** = **päť**; **sto** = **mesto**, **tisíc** = **stroj** (pozor! skloňujú sa len vtedy, keď stoja samostatne), **milión** = **dub**, **miliarda**, **nula** = **žena**; **nesklonné** sú **21, 141...** ; ale aj **sto** (ak stojí v spojení s podstatným menom), **tisíc** (ak je súčasťou zloženej číslovky),

skupinové číslovky = **nesklonné**

radové číslovky = vzory **pekný / cudzí**

druhé číslovky ohybné (tie, ktoré majú koncovku podobnú prídavnému menu) vzor **pekný**

druhé číslovky neohybné vytvorené príponou **-ako**

násobné číslovky v spojení so slovesami, prídavnými menami, príslovkami = **nesklonné** (napr. dvakrát vyšší, tri razy neprišiel, štyrikrát vyššie)

násobné číslovky v spojení s podstatnými menami majú tvar prídavného mena = vzor **pekný** (napr. po dvojnásobnom zvolaní, trojitému skoku)

Poznámka 1:

Tvary **tretíkrát, prvý raz...** patria k **radovým číslovkám**, lebo sú utvorené od radových a nie základných čísloviek.

Poznámka 2:

Pozor! Nepomýľ si číslovky s číslami a číslicami. To sú číselné podstatné mená!

a) **pomenovania číslic**: **nula, jednotka, dvojka, päťka/pätorka, stovka, tisícika...** - vzor **žena**

b) **skupiny čísel**: **dvojica, trojica, päťica...** - vzor **ulica**

c) **zlomkové výrazy**: **štvrt' - dľaň, pol - nesklonná, polovica - ulica, osmina, štvrtina, tretina - žena**

SLOVESÁ (5) – ohybné, plnovýznamové (Pozor, niektoré sú neplnovýznamové!), vetnočlenská platnosť

Podskupiny

a) **plnovýznamové / neplnovýznamové** (sponové, modálne, fázové, limitné)

b) **určité / neurčité** (neurčitok, prechodník, prídavné činné, prídavné trpné, spodstatnené sloveso)

c) **jednoduché (1 sloveso) / zložené (viac sloviess)**

d) **zvrátne (sa, si) / nezvrátne**

Gramatické kategórie: **osoba, gramatický rod, číslo, čas, spôsob, vid, slovesný rod**

osoba (1., 2., 3.)

gramatický rod (mužský, ženský, stredný – v 1. a 2.os./sg. sa dá určiť iba v minul. čase, v 1. a 2. os.pl. sa nedá určiť!)

číslo (singulár - sg. / plurál - pl.)

čas (minulý, prítomný, budúci)

spôsob (oznamovací, rozkazovací, podmienovací prítomný /by/, podmienovací minulý /bol by/)

vid (dokonavý, nedokonavý) /**Pomôcka**: budem + sloveso v neurčitku, keď je to nezmysel = dokonavý!/
slovesný rod (trpný, činný)

PRÍSLOVKY (6) – neohybné, plnovýznamové, majú vetnočlenskú platnosť

a) **miesta** (kde, kam, odkiaľ, pokiaľ)

b) **času** (kedy, odkedy, dakedy, ako dlho)

c) **spôsobu** (ako, akým spôsobom)

d) **príčiny** (prečo, z akých príčin)

Poznámka:

Pozor! Mnoho prísloviess prechádza k iným slovným druhom, hlavne k **predložkám** (napr. **blízko, vedľa, mimo, vnútri, dolu, poníže, poyše, hore, okolo, oproti, neďaleko domu**), menej k **časticiam** (**okolo** tretej hodiny).

Aby si správne určil slovný druh, pozorne skúmaj funkciu slova vo vete. Pomôže ti pri tom táto **dobrá rada**:

Príslovka sa spája so **slovesom** (**sedel** ← **oproti**), **predložka** sa spája s **podstatným menom alebo zámenom v páde** (**oproti** → **dverám / nemu**), **častica** iba dodáva významový odtienok slovu alebo vete, nemení základný zmysel (má dvadsať – má **okolo** dvadsať).

PREDLOŽKY (7) – neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

Pády (G, D, A, L, I) pomáhajú nám pri skloňovaní, v páde N (kto? čo?) nikdy nie sú!

SPOJKY (8) - neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

a) **príradovacie** (spájajú gramaticky rovnocenné slová alebo vety)

b) **podradovacie** (spájajú gramaticky nerovnocenné vety)

Poznámka:

Pozor! Úlohu spojok plnia aj **opytovacie /vzťahné/ zámená**: **kto, čo, ktorý, aký, či, kde, kade,...**

ČASTICE (9) - neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

(keď ich vynecháš, základný zmysel vety sa nestradí!)

CITOSLOVCA (10)- neohybné, neplnovýznamové, nemajú vetnočlenskú platnosť

a) **zvukomalebne** (napodobňujú zvuky)

b) **vlastné** (vôľa, city)